

การสร้างสรรคและออกแบบเลขนศิลป์อีสานเพื่อการอนุรักษ์

Creative and design of northeastern art for conservation

มนชญา สระบัว¹, จิราพร ลุนพรหม², อรุมา ไชยศักดิ์³

บทคัดย่อ

ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ภาคอีสานนั้นมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก มีการใช้ศิลปะและการออกแบบสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อดำรงชีพและใช้ในการติดต่อสื่อสาร ปัจจุบันเริ่มมีการนำศาสตร์ภาพเลขนศิลป์อีสานมาสร้างสรรค์ใหม่ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น นอกจากนั้นเลขนศิลป์อีสานเป็นสิ่งที่ยังสามารถบอกเรื่องราวและสื่อความหมายในอดีต ซึ่งสะท้อนถึงอารยธรรมของพื้นที่นั้นๆ กล่าวได้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานนั้นเป็นอีกแห่งหนึ่งที่มีอารยธรรมที่เก่าแก่ มีการดำเนินชีวิตในรูปแบบสายวัฒนธรรมไทย - ลาว ซึ่งเกิดจากผู้คนหลายกลุ่ม หลาย ภาษา หลายเผ่าพันธุ์ ซึ่งชาวอีสานมีรูปแบบวัฒนธรรมประเพณีและวิธีการดำเนินชีวิตตามคตินิยม ภูมิปัญญา สังคม จารีต ประเพณี ศิลปะวัฒนธรรม เป็นการไหลเวียนทางวัฒนธรรมผ่านศาสตร์และศิลป์จนหลอมรวมความหลากหลายบนพื้นฐานของเอกลักษณ์ จึงควรค่าแก่การอนุรักษ์เพื่อให้หยัดยืนอยู่บนรากฐานของตนเองและภูมิปัญญาของชุมชนและสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: เลขนศิลป์, อีสาน, การอนุรักษ์, การสื่อสาร

Abstract

During prehistory, the northeastern region of Thailand or Isan was prosperous. Arts and crafts were parts of survival and communication tools. Nowadays, Isan's graphic arts are reoriginated to be more popularized. In addition, Isan's graphic arts also reveal stories and indicate historic meanings that reflect the civilization of each specific area. It's said that the northeastern region of Thailand or Isan is constituted of an ancient civilization and has a combination of Thai - Laos way of life that was created by different groups of people as a result of a mixture of races, tribes, and languages. Isan's culture, tradition, and way of life are ideology. Isan's knowledge, society, culture, tradition, and arts are flourished by cultural circulation, through scient and art, that assembled distinct principles of identity. Therefore, Isan's graphic arts are worth to be conserved on its own origin and folk knowledge in result long term sustainable development.

Keywords: news value, media, social conditions.

¹ อาจารย์ โปรแกรมวิชาการออกแบบสื่อสารออนไลน์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

² อาจารย์ประจำสำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยศรีปทุม

³ นักวิจัยอิสระ

บทนำ

ในปัจจุบันงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่มักจะทำสร้างสรรค์ผลงานจากเรื่องราวในอดีตแล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมกับการใช้งานในปัจจุบัน รวมถึงพัฒนาให้เหมาะสมกับกระแสนิยมในช่วงขณะนั้น ๆ โดยใช้เอกลักษณ์ในท้องถิ่นหรือพื้นที่นั้นสร้างสรรค์ เลขศิลป์อีสานเป็นสิ่งที่ยังสามารถบ่งบอกเรื่องราวและสื่อความหมายในอดีต ซึ่งสะท้อนถึงอารยธรรมของพื้นที่นั้น ๆ เพื่อให้ผู้รับรู้ในสิ่งที่ผู้ออกแบบอยากสื่อสารเล่าเรื่องราวเหล่านั้นออกไปผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สินค้า ร้านค้า ตลอดจนป้ายที่อยู่ตามอาคารสถานที่ต่าง ๆ ที่ต้องการแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรตระหนักถึงแล้วเอาเป็นตัวอย่างเพราะเป็นการสืบสานอัตลักษณ์เลขศิลป์ที่มีมาตั้งแต่อดีตให้กลับมามีบทบาท มีเรื่องราวให้เยาวชนรุ่นหลังได้กล่าวถึงเล่าต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น

การออกแบบ

การออกแบบ หมายถึง การสร้างสรรค์สิ่งใหม่เพื่อประโยชน์และความงาม ด้วยการนำทัศนคติทางศิลปะและหลักการจัดส่วนประกอบของงานออกแบบมาใช้ รวมไปถึงการปรับปรุงของเดิมที่มีอยู่แล้วดัดแปลงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (โรงเรียนชุมแพศึกษา, ม.ป.ป.) ศิลปะประเภทประยุกต์ศิลป์ (Applied Arts) เป็นศาสตร์แห่งการคิดและแก้ปัญหาที่มีอยู่ ซึ่งตอบสนองจุดมุ่งหมายและความต้องการของคน และนำกลับมาใช้งานได้ อย่างถูกต้อง คำว่า “พึงพอใจ” มีอยู่ 3 ประเด็นสำคัญ คือ

1. การตอบสนองประโยชน์ใช้สอย เป็นข้อสำคัญมากในการออกแบบทั้งหมด ในการออกแบบกราฟิก ประโยชน์ใช้สอยมีอิทธิพลกับงานที่เราออกแบบเช่น งานออกแบบหนังสือ ต้องอ่านง่าย ตัวหนังสือชัดเจน ไม่วางเกะกะกันไปหมด ดังนั้นนักออกแบบควรคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นอันดับแรกเสมอ

2. ความสวยงามพึงพอใจ (Aesthetic) ในงานที่มีประโยชน์ใช้สอยพอดีพอๆกัน ความงามมักจะเป็นเกณฑ์ตัดสินคุณค่าของงานโดยเฉพาะงานออกแบบกราฟิก ซึ่งถือว่าเป็นงานที่มีประโยชน์ใช้สอยน้อยกว่างานออกแบบด้านอื่นๆ ความสวยงามจึงเป็นเรื่องสำคัญและมีอิทธิพลในการออกแบบกราฟิกอย่างมาก

3. การสื่อความหมาย (Meaning) งานศิลปะนั้นจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อมันสื่อความหมายออกมาได้ งานกราฟิกคืองานศิลปะเช่นกัน การสื่อความหมายจึงเป็นสิ่งที่นักออกแบบขาดไม่ได้ในการออกแบบ (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2549)

เลขศิลป์อีสาน

เลขศิลป์ หมายถึง รอยขีดเขียนตัวอักษรหรือลวดลาย ซึ่งมาจากคำว่า “เลขนะ [เลขนะ]” ที่แปลว่า รอยเขียน ตัวอักษร ลวดลาย” และคำว่า “ศิลป์” ที่แปลว่า ฝีมือฝีมือทางการช่าง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, หน้า 1036, 1144)

เลขศิลป์อีสาน หมายถึง รอยขีดเขียนตัวอักษรหรือลวดลายที่ปรากฏขึ้นที่ภาคอีสาน ซึ่งภาคอีสานมีความเจริญรุ่งเรืองของชุมชน พิจารณาได้จากหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า ในเขตภาคอีสานเป็นบริเวณที่มีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยตั้งหลักแหล่ง มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในวัฒนธรรมบ้านเชียง ต่อเนื่องมาถึงสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้นในวัฒนธรรมแบบทวารวดี วัฒนธรรมแบบเขมร จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ในวัฒนธรรมแบบล้านช้างที่มีอายุร่วมสมัยกับสมัยกรุงศรีอยุธยาและต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อกล่าวถึง ทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยทั่วไปทั่วไปกำลังหมายถึงศิลปะและวัฒนธรรมกลุ่มหนึ่งที่พบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12-16 หรือหลังจากนั้นเล็กน้อย รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง (2558, หน้า 3) การปรับตัวของคนกลุ่มต่างๆให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมดังที่มีหลักฐานเป็นมรดกตกทอดทั้งประเภทโบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมทั้ง

ประเพณี ความเชื่อมากมาย สืบทอดมาจนทุกวันนี้ ภาคอีสานจึงเป็นอาณาจักรที่มีมรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นอีกแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาคอีสานเป็นดินแดนที่ปรากฏหลักฐานและร่องรอยที่มีความสำคัญในอดีต มีการค้นพบหลักฐานของมนุษย์โบราณตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เป็นการค้นพบหลักฐานการดำรงชีวิตและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์โบราณ ซึ่งจากสภาพแวดล้อมและลักษณะทางภูมิศาสตร์ในอดีตที่มีทรัพยากรและแร่ธาตุ ป่าไม้ แหล่งน้ำ เช่น แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงเป็นแหล่งโบราณคดีสำคัญแห่งหนึ่ง อยู่ที่ตำบลบ้านเชียง (ในเขตเทศบาลตำบลบ้านเชียง) อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ที่ทำให้รับรู้ถึงการดำรงชีวิตในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ย้อนหลังไปกว่า 5,000 ปี ร่องรอยของมนุษย์ในสมัยดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่มีพัฒนาการแล้วในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านความรู้ความสามารถหรือภูมิปัญญาอันเป็นเครื่องมือสำหรับช่วยให้ผู้คนเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตและสร้างสังคม - วัฒนธรรมของมนุษย์ได้สืบเนื่องต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน วัฒนธรรมบ้านเชียงได้ครอบคลุมถึงแหล่งโบราณคดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกร้อยแห่ง ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่ที่มีมนุษย์อยู่อาศัยหนาแน่นมาตั้งแต่หลายพันปีแล้ว ด้วยเหตุนี้องค์การยูเนสโกจึงได้ยอมรับขึ้นบัญชีแหล่งวัฒนธรรมบ้านเชียงไว้เป็นแห่งหนึ่งในบรรดามรดกโลก

ภาพที่ 1 แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง (วิกิพีเดีย, 2559)

อุทยานแห่งชาติผาแต้ม เป็นอุทยานแห่งชาติที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงสุดของประเทศไทย สามารถรับชมพระอาทิตย์ขึ้นได้เป็นจุดแรกของประเทศไทย ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานี จุดที่น่าสนใจคือภาพเขียนสีอายุก่อนประวัติศาสตร์ผาแต้ม (3,000 – 4,000 ปี) เป็นภาพเขียนสีที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ภาพเขียนสีเหล่านี้ แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ สัตว์ เครื่องมือเครื่องใช้ สัญลักษณ์และคน ซึ่งเป็นร่องรอยสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์

ภาพที่ 2 อุทยานแห่งชาติผาแต้ม (Kapook, 2563)

stup แต่เดิมคือ จิตรกรรมฝาผนังแบบอีสานที่อยู่บนสิม วิหาร หรือหอไตร ภาพวาดส่วนใหญ่บอกเล่าตำนานทางพุทธศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชาวบ้าน และธรรมชาติ สีเส้นของภาพต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ บริเวณใกล้เวียงคานาม เช่น จังหวัดหนองคาย สีจะจัดจ้าน โทนส้มเหลือง ส่วนอีสานกลางมักเป็นสีน้ำเงิน สีฟ้า สีเขียว และสีน้ำตาล โดยช่างท้องถิ่นแต่ละที่จะมีสูตรผสมสีของตัวเอง มีส่วนผสม เช่น คราม ยางต้นรัก หรือสีสังเคราะห์จากเวียงคานาม “เสน่ห์ของstup แต่เดิมคือมันไม่ได้ถูกสร้างจากช่างฝีมือจิตรกรเหมือนภาคกลาง เคยมีคนวิพากษ์วิจารณ์ด้วยทัศนคติด้านเดียวว่ามันไม่สวย ดูล่อลอะ แต่พอเราศึกษาเราจะรู้ว่ามันสวยในแบบที่มันเป็น ถ้าเปรียบเทียบกับศิลปะฝรั่ง Stup แต่เดิมดูเป็นศิลปะไร้เดียงสา (Naive) เพราะคนวาดเป็นชาวบ้าน เป็นพระเป็นช่างท้องถิ่น ที่ตั้งใจทำเพราะศรัทธาในพระพุทธศาสนา มันเป็นศิลปะเล็กๆ ที่เกิดจากความแน่นแค้นของบ้านเรา” (ทิตหมู มั๊กหม่วน, 2561)

ภาพที่ 3 Stup แต่เดิม (ทิตหมู มั๊กหม่วน, 2563)

จากตัวอย่างภาพในแต่ละที่นั้นจะเห็นว่า มนุษย์ยุคโบราณได้สร้างร่องรอยอารยธรรมเอาไว้มากมาย และเป็นเรื่องดีที่คนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงความสำคัญจนนำมาสู่การสร้างสรรคและพัฒนาผลิตภัณฑ์ออกจากชุมชนพื้นที่นั้น ๆ โดยอาศัยเอาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ร่องรอยตัวอักษร ภาพเขียน ภาพพิมพ์ มาสร้างสรรค์ใหม่ โดยใช้ศาสตร์ทางศิลปะและการออกแบบร่วมกัน ซึ่งทำให้ของชิ้นนั้นมีคุณค่ามากขึ้น สอนให้รู้จักสังคม รู้จักวัฒนธรรม รู้จักการอยู่ร่วมกัน ในผลงาน มีศิลปะ มีความดี ความงาม มีประวัติศาสตร์อยู่ข้างใน ศิลปะบูรณาการได้กับทุกสิ่งทุกอย่าง มันทำให้เรารู้จักผู้คน และเราก็พาสิ่งนี้ออกไปให้ผู้คนที่รู้จัก เพราะภูมิปัญญาคือสิ่งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นแล้วเหมาะสมที่จะส่งมอบจากรุ่นสู่รุ่นไปได้ ไม่ว่าจะมันเป็นอะไรมันก็เป็นไปตามความร่วมสมัยที่จะเกิดขึ้น ซึ่งเราไม่สามารถรู้ก่อนว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อไปบ้าง

การอนุรักษ์

การส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง การสนับสนุนฟื้นฟู ดูแล บำรุงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ การละเล่นดนตรี ชีวิตความเป็นอยู่และองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ที่ยอมรับของสังคมว่าดีงาม ให้คงสภาพหรือปรับปรุงในส่วนที่

ติงามของสิ่งเหล่านั้นจากสติปัญญาชาวบ้าน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย มนุษย์เรามักพิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยค่านิยมว่าสิ่งนั้นดีหรือเลว สิ่งนั้นพึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนา การตัดสินคุณค่าหรือการวินิจฉัยคุณค่าจึงมักแฝงอยู่ในการคิดของมนุษย์เราอยู่เสมอ แต่การพิจารณาการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมอาจไม่สามารถใช้การวินิจฉัยคุณค่าเข้าวัดได้เสมอ (สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง, 2557, หน้า 13)

ประเทศไทยได้สร้างสมอารยธรรมเป็นเวลานาน โดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลอารยธรรมของชนชาติใดให้ต้องสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม แม้ในช่วงระยะหลังหลายชั่วอายุคนที่ผ่านมาเรารับอารยธรรมตะวันตกมาปรับใช้กับชีวิตแบบไทย ๆ ก็เป็นไปอย่างนุ่มนวลกลมกลืน ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วและส่งผลต่อการดำรงชีวิตของทุกชีวิตอย่างมากด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ วัฒนธรรมทั้งด้านดีและด้านที่ยังไม่ได้พัฒนาให้เหมาะสมจากทั่วทุกมุมโลก หลังไหลเข้าสู่วงจรชีวิตของคนไทยเราอย่างขาดระบบและขาดขั้นตอนการรับที่มีแบบแผนเพียงพอ ยังมีผลให้เยาวชนของเราเกือบทั่วประเทศพากันนิยมชมชื่นกับความแปลกใหม่ของวัฒนธรรมต่างชาติ บางคนถึงกับดูหมิ่นอับอายในศิลปวัฒนธรรมตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้านของไทย เป็นเรื่องที่น่าห่วงใยยิ่ง การสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนในชาติไปอย่างสิ้นเชิงนั้น เท่ากับเป็นการล่มสลายของชาติ

ดังนั้นถึงแม้จะเป็นการยากลำบากที่จะแก้ไขในเรื่องนี้เพียงใดก็ตาม ก็ควรเริ่มต้นเพื่อชีวิตและสังคมไทยที่ดีและคงความเป็นเอกลักษณ์ไทยดังนั้นการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจึงมีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อรักษาไว้ให้คงอยู่ให้เป็นมรดกของชาติ
2. เพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย
3. รักษาไว้ เพื่อศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย ถึงความเป็นมาในอดีต เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป
4. เพื่อให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน
5. เพื่อแสดงว่าชาติไทยมีอารยธรรมของตนเองมิได้อยู่ใต้อิทธิพลของชาติใด

ภาพที่ 4 “ผลิตจำนวนมาก เพิ่มยอดขาย ลดต้นทุน” การออกแบบของที่ระลึกเชิงอุตสาหกรรม (บันดาลไทย, 2558)

การถ่ายทอดโดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านมาเลือกสรรกลั่นกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบและรอบด้าน แล้วไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ มีการส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และยังคงต้องมี

การสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง โดยให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วยสื่อและวิธีการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการเผยแพร่ไปยังต่างประเทศ (Supattra Tanseng, 2560)

ภาพที่ 5 ผลิตภัณฑ์เชิงเทียนรูปแต้มอีसान (แสงสว่างแห่งความอุดมสมบูรณ์) จังหวัดขอนแก่น CPOT 61 (บันดาลไทย, 2561)

สังคมไทยเริ่มให้ความสนใจงานศิลปะ งานหัตถกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากแหล่งชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียง เพราะมีการการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้น ๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ตลอดจนมีการสร้างศูนย์การเรียนรู้ทางภูมิปัญญาในชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย เพราะการฟื้นฟูโดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหายหรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม เราควรรีเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพควรรนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาบูรณาการกับภูมิปัญญาเดิม สร้างสรรค์ผลงานใหม่ให้ผู้คนเข้าถึงได้ง่ายช่วยเพื่อต่อยอดใช้ในการผลิต การตลาด โดยสินค้านั้นได้แฝงเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่มาของพื้นที่นั้น ๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ด้วย

ภาพที่ 6 แต่งฮูปแต้ม (ภัทรียา พัวพงศกร, 2561)

เราจึงควรตระหนักถึงการอนุรักษ์ภาพเขียนศิลป์ที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ รวมถึงการสร้าง
ปราชญ์ท้องถิ่นให้การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านเพื่อสืบทอดความรู้และภูมิปัญญาตลอดจน
เรื่องราวประวัติศาสตร์ที่มีในท้องถิ่นนั้น ๆ เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านในท้องถิ่นมีโอกาสแสดงศักยภาพด้าน
ภูมิปัญญาและสร้างสรรค์ผลงานเป็นสินค้าในรูปแบบต่าง ๆ ดังภาพที่ยกตัวอย่างที่มีสินค้าที่เกิดจากเรื่องราว
ประวัติศาสตร์ฮูปแต้ม ภาพจากผนังถ้ำ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- ทิดหมู มัทหม้วน. (2561, 2 มีนาคม). *ซูปแต้ม (ภาพเขียน)*. [เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก <https://www.isangate.com/new/32-art-culture/knowledge/529-isandrawing.html#:~:text=>
- _____. (2563, 2 มีนาคม). *ซูปแต้ม (2)*. [เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก <https://www.isangate.com/new/32-art-culture/knowledge/578-isandrawing-2.html>
- บันดาลไทย. (2558, 8 มีนาคม). “ผลิตจำนวนมาก เพิ่มยอดขาย ลดต้นทุน” การออกแบบของที่ระลึกเชิงอุตสาหกรรม. [เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก <https://www.bundanthai.com/th/news/18>
- บันดาลไทย. (2561, 8 มีนาคม). *ผลิตภัณฑ์เชิงเทียนซูปแต้มอีสาน (แสงสว่างแห่งความอุดมสมบูรณ์) จังหวัดขอนแก่น CPOT 61*. [เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก <https://bundanthai.com/th/news/90>
- ภัทริยา พัวพงศกร. (2561, 2 มีนาคม). *แต่งซูปแต้ม*. [เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/local-hooptam/>
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (2549, 8 มีนาคม). *บรรทัดฐานการออกแบบกราฟิก*. [เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก <http://lms.mju.ac.th/courses/163/locker/CA519/Chapter1/unit10.htm>
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2558, 18 มีนาคม). *ทวารวดีในอีสาน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล. โรงเรียนชุมแพศึกษา. (ม.ป.ป.). *ศิลปะ ม.4*. [เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก http://www.cpss.ac.th/learnonline/art_bun_41/Art/Less_6.html
- วิกิพีเดีย. (2559). *สยาม*. วันที่สืบค้น 12 กุมภาพันธ์ 2563, เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%81%>
- สาธิต ทิมวัฒน์บรรเทิง. (2557). *ศิลปะจินตทัศน์และสังคม*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- Kapook. (2563, 8 มีนาคม). *ผาแต้ม ไปชมธรรมชาติ ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์*. [เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก <https://travel.kapook.com/view25131.html>
- Supattra Tanseng. (2560, 8 มีนาคม). *การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทย*. [เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/praphenibuybangfiphyanakh/home/kar-xnuraks-prapheni-wathnthrrm-thiy>